

HEMMESJÖBYGDEN

Meddelande från Hemmesjö hembygdsförening

Detta nummer av Hemmesjöbygden är samtidigt en kallelse till hembygdsföreningens höstmöte, som äger rum

söndagen den 20 november 1977 kl. 14.

Det är förlagt till församlingshemmet i Billa, Kantor Sven Åberg i Braås, välkänd och uppskattad inom hembygdsrörelsen i Kronobergs län, kommer då att tala om

VÄXTER I VÄREND,

både de mera allmänna och de mera sällsynta. Föredraget illustreras av ljusbilder och kaffe serveras. Efter föredraget har deltagarna möjlighet att lyssna till den konsert som Växjö manskör ger i Hemmesjö kyrka kl. 16.

Styrelsen hoppas, att föreningens medlemmar skall begagna detta tillfälle att få en sakkunnig orientering angående floran i våra trakter. Kännedomen om de växter som omger oss är en del av den hembygds-kunskap som föreningen vill sprida. Vid mötet kommer även att behandlas fråga om förhyrande av lokal för föreningens nuvarande och kommande samlingar.

Om hembygdsföreningens verksamhet sedan förra numret av Hemmesjöbygden kom ut kan nämnas, att föreningen allttjämt kunnat glädja sig åt kraftig uppslutning kring de program som ordnats. I årsmötet den 18 mars - där Thorsten Petersson och Gösta Ek medverkade - deltog ett fyrtiotal medlemmar. Vårutflykten till Skatelöv den 21 maj samlade trettiofem deltagare, och vid den förhistoriska rundturen vid Hemset den 11 juni - med J.E. Anderbjörk som ciceron - slöt 49 medlemmar upp. Hembygdsdagen vid Hemmesjö gamla kyrka den 21 augusti, under medverkan av Anita Liepe och Dan Krantz, hade inte mindre än 121 deltagare. Slutligen lyssnade närmare hundratalet Hemmesjöbor till den konsert som anordnades vid Åry herrgård den 30 augusti - i samarbete med kulturnämnden i Växjö och med en blåsarkvintett ur regionmusiken som huvudagerande. När detta skrives, är antalet medlemmar i föreningen 155. Nya medlemmar är välkomna och kan anmäla sig till Monica Holgersson, tel. 741 26. Avgiften är bara 10 kronor (makar 15 kronor).

Om några soldater i Hemmesjö

Där var en grind över vägen mitt för soldattorp nr 15 i Risinge. Den var upphängd i en stenstolpe i innerkurvan, just där vägen gör en rätt så tvär sväng. Stemmuren som avgärdade Kronogårds inägor slutade också där. Alltsammans blev senare borttaget av Konga härads väggkassa, medan Ivar Johansson var vägförman.

Soldaten nr 15 i Livkompaniet av Kronobergs regemente Frans Viktor Sjöbäck eller hans barn brukade hjälpa Kronogårdsarrendatorn att se till så grinden hölls stängd. Detta var, om man kom från S. Åreda, inkörsporten till Risinge by. Utanför grinden, i skogen, gick Kronogårdskorna hela sommaren på bete.

När soldaten fick avsked, blev torpet sålt till Karl Svensson och hans hustru Lovisa. Det blev då Karls tur att passa grinden. Av gemene man kallades han också ofta för "Kalle vid leet". Kanske Viktor Sjöbäck hade hetat "Viktor vid leet", om han inte hade varit soldat. Karl Svensson var en gladlynt och godmodig man, som nästan alltid småsjöng eller nynnade för sig själv. En variant av "jojk" skulle man kunna kalla det.

Soldattorpet nr 15 fick namnet Nyborg då Svensson friköpte det. I tjugooett år bodde familjen där. Då dog Karl, och änkan sålde torpet året därpå. De hade fyra barn som nu var utflugna.

Näste ägare till Nyborg blev Axel Vilhelm Eklund och hans hustru Sigrid. Den nye ägaren kom närmast från Moavad, där huset hade drabbats av eldsvåda. Eklund hade också varit soldat men fått avsked sedan han skadat en hand i ett modernt cylindertröskverk. Han hade gått i målarlära och var en gedigen yrkesutövare. På sin 80-årsdag hyllades han storligen, bl.a. av Kronobergs regemente. Han var då en av de få ännu levande som varit indelt soldat. Eklunds hade nio barn, varav en del ännu bor kvar i sin hemby.

Nuvarande ägaren av torpet Nyborg är sonson till soldaten nr 18, Augustin Magnusson-Skoog. Dennes torp var beläget alldeles intill föregående. Skoog blev den siste soldaten där. Hans ättlingar lever kvar i församlingen, som kusiner och kusinbarn i stort antal.

Skoog friköpte soldattorp nr 18, som då fick namnet Ängalund. Han odlade också upp en liten åker på stiftets mark, mitt emot torpet Östanå. Denna åker kallas än i dag, fast skogbeväxt, för Skoogs lycka. Augustin, som var jämngammal med Hemmesjö nya kyrka, på fyra år när, bodde i fyrtiofyra år på Ängalund, som sedan köptes av Peter Daniel Bergström och hans hustru Maria Kristina, född Berglund. Bergström var storväxt och fiskade gärna i de närbelägna sjöarna. Ytterligare arton år senare köptes torpet av Frans Emil Berglund och hans hustru Jenny Augusta. Berglund var ägare till den Torsgårdsdel, på vilken torpet egentligen ligger. Det var av makarna Berglund som nuvarande ägaren köpte Ängalund.

Soldattorpet nr 16, Åreda Östregård låg söder om kvarnen, upp lyser oss Georg Lundgren i Ö. Torsås hembygdsförenings årsbok nr 10. Visst gjorde det så, men där har det legat bara från år

1861. Just då blev det där liggande Qvarntorpet upphöjt till soldattorp.

Qvarntorpet låg på Risinge Kåragård, liksom torpen Skogslund och Östanå. Senare vid någon affär, som jag inte skall gå in på här, blev Skogslund, Nybygget och Qvarntorpet överförda till Elingeryd. Men som det nu var ägde Lessebo bruksbolag hela området. Det förvaltades av löjtnanten Nilsson-Aschan på Åryd. Roten, som bestod av Åreda Östregård, Åreda Södregård, Risinge Kåragård samt Elingeryd, hade en stuga med lite jord strax söder om Qvarntorpet som kallades Nybygget. Den användes av roten som undantagsstuga åt avskedade soldater. Johas Persson-Ågren-Söder bodde där efter 1798, då han fick avsked. Peter Nilsson-Söder bodde där efter 1869 och ävenså Carl Petersson-Tillström-Söder efter 1899.

På Norra Torsta, som låg under dåvarande Södregård, bodde en soldat. Ja, i nära nog varje stuga bodde soldater. Källehult, som var husartorp, låg också under Södregård.

Alla torpen var egentligen avsedda som dagsverkstorp. Det går inte att i en kort uppsats redogöra för förhållandena, men inget av torpen på Torsta och den raden uppåt var soldattorp för Östregård. Ty alla dessa torp låg under Södregård, och torpet skall bevisligen ha legat på Östregård. Var Östregård låg är också en gåta.

Från den 16/4 1763 till någon gång 1776 var roten Åreda Östregård vakant, tretton år då ingen bodde på det gamla torpet som låg inom Östregårds odalshägnad. När soldaten Jonas Persson-Ågren-Söder tillträdde tjänsten 1776, var torpet verkligen i miserabelt skick. Han bodde där dock i tjugotvå år, då han fick avsked med tillstyrkan om underhåll.

Det började bli trångt på Östregård, och 1798 skulle ny soldat antagas. Ett nytt soldattorp hade varit på tal, men Jonas Månsson-Glader såg inte av något. Han klagade hos Konungens Befallningshavande, och då befäns, att kronofogde D. Lyckå med biträde av nämndemän och rotehållare redan den 12 maj 1786 synat ut ny torpplan på Lessebo bruksbolags ägor Elingeryd och Risinge Kåragård, belägen intill Åreda kvarn. "Dock med villkor att densamma av rotehållarne samfällt bebyggdes och uppodlades på sätt författningarna föreskrev samt att soldaten, intill dess sådant skett och torpet blivit honom lagligen tillsynt, å gamla torpet bibehöllles."

Dåvarande ägaren av Åreda Östregård, Daniel Persson, hade då överenskommit med de övriga roteintressenterna, att han ensam skulle odla upp och inhägna, mot villkor att han fick ta den skörd han kunde frambränga under en tioårsperiod.

Rotehållarna gjorde sig ingen brådska. Den 9 maj 1806 ålades Daniel Persson att inom två år färdigställa torpet med byggnad och allt. Vid denna tid hade Åreda Östre- och Södregårdar övergått till Åreda herrgård, som förut bestod av Norre- och Ringagårdarna.

Ytterligare fem soldater bebodde torpet, innan det den 13/3 1915 friköptes från roten av muraren Emil Johansson och hans hustru Ester Katarina. Dessa båda fostrade tolv barn. Den yngste av dessa, sonen Erik, övertog torpet den 22/4 1958.

Siste soldatan var Carl-Magnus Petersson-Tillström-Söder, född den 9/1 1847. Han tjänade jämt århundradet ut, varefter han avflyttade och stugan tillfälligt beboddes av norrlänningar.

På torpet finns forngravar och en varggrop. Av gamla växter kan man se fläder, humle, vätteros och darrgräs, som levat kvar sedan soldaternas tid.

Soldaten på torpet nr 17 Åreda Ringagård hade det besvärligt värre, när han skulle inmuta sin löningssäd. Att gå till Attsjö Kronogård gick väl an, men därifrån till Västtorps Lambritsgård var minsann inte närmsta väg. Och besöka den sista, Tveta Västregård, kunde han omöjligen hinna samma dag. Detta torp drogs emellertid in bara fyra år efter det Karl XIV Johan blev kung. Hade man kanske redan 1822 på känn, att det var slutkriget för Sveriges del?

Den siste soldaten, nr 17 Yngling, var på arbete med Göta kanal, då han föll och råkade slå sig i bröstet så att blodhosta uppstod, varefter han fick avsked. Torpet disponerades därefter av löningsfonden.

I och med detta fanns det bara en soldat kvar i Åreda och bara till året 1861, då denne som redan nämnts flyttades ut till Risinge. Så småningom blev alla torpen dagsverkstorp, fram till 1904, då Åreda styckades och samtliga blev friköpta. Många reste till Amerika under denna tid, mest pigor och drängar men även hela familjer och pensionerade soldater. Från Källehult t.ex. åkte en flicka som var bara tolv år alldeles ensam.

Det enda verkliga beviset för att torpet nr 17 verkligen har funnits är nummerskylten som prydde torpet på sin tid. Den finns bevarad hos Gårdsby hembygdsförening. Möjligen har rotehållaren på Tveta Västregård sparat den som ett kuriosum.

Soldaten nr 19 Hemmesjö Södergård Olof Petersson-Tränk-Sjösten kom som tjugooåring till sitt torp vid Duvetorp. Han var född i Gårdsby. Ett helt år bodde han som ungarl på torpet, innan han kunde gifta sig med sin Amanda. Hon hörde hemma i Söraby, närmare bestämt i Målajord vid norra ändan av sjön Innaren. Det är inte gott för mannen att vara allena. Så med böneman och alla den tidens ritualer ordnades en träff på en magasinsdans på Torstengården i Rottne. Bröllopet stod i Söraby kyrka. "Och det lär ha varit ett ovanligt ståtligt brudpar."

Sjösten och Amanda fick elva barn. Torpet friköptes av Sjösten från rotehållarna, 1/2 mtl Hemmesjö Södergård, 1/2 mtl Månsagård och 1/2 mtl Sjögård. Torpet är rivet, men många ättlingar bor kvar i församlingen. Sjösten dog i Hemmesjö 1941. Han hade tjänat utmärkt, fått svärdsmedalj. Amanda levde ytterligare femton år.

Som granne hade den unge soldaten Sjösten soldaten nr 20 Hemmesjö Olsagård Carl Gustaf Sandgren-Sand. Denne fick dock avsked sju år senare av åldersskäl, år 1899. Efter honom kom nr 20 Carl Enok Petersson-Hall, som fick avsked redan 1906, då indelningsverket upphörde.

Torpet friköptes från roten (1/2 mtl Hemmesjö Olsagård, 1/2 mtl Hemmesjötorp och 1/2 mtl Tofta Postgård i Gårdsby) av Emil Svensson, Duvetorp. Boningshuset finns kvar i nästan orörd stil.

Soldat nr 21 Gustaf Danielsson-Sträng tjänade för 1 mtl Billa Korpagård, 1/4 mtl Hemset Kolaregård och 1/4 mtl Gårdsby stom. Torpet låg söder om kyrkan. I tjugofem år tjänade Sträng där, fram till sin död 1905. Korpagården har sedan blivit delad på annat sätt.

Siste soldaten på torp nr 22 i mtl Billa Södergård och 1/2 mtl Gummatorp - torpet låg också söder om kyrkan - hette Knut Gustaf Johansson-Vendel. Han fick avsked ett par år in på detta århundradet. Det lär finnas någon ättling av honom i församlingen? Torpet ägdes så sent som 1925 av Karl Danielsson i Tegnaby Lillegård.

Från mönstringsrullornas införande 1688 fram till indelningsverkets upphörande kan man räkna följande antal soldater på de olika torpen: på torp nr 15 - 12 soldater, på torp nr 16 - 16 soldater, på torp nr 17 - 12 soldater, på torp nr 18 - 17 soldater, på torp nr 19 - 12 soldater, på torp nr 20 - 12 soldater, på torp nr 21 - 19 soldater, på torp nr 22 - 11 soldater.

Alla dessa i Hemmesjö församling. Några av dem har dött i olika krig, andra har kommit bort i fångenskap, men de flesta har gått ur tiden för tidens skull. Idyllen, romantiken, sparsamheten, arbetet, oron och saknaden, det var soldatens och hans familjs liv.

En del av detta är skrivet med yttersta tveksamhet. Det kan förekomma fel men inga uppsåtliga osanningar. Syftet med det hela är att väcka debatt och forskariver. Kom igen!

Kurt Johansson

Som källor har jag använt:

Kronobergsboken. Hyltén-Cavalliusföreningens årsbok.
Östra Torsås. Hembygdsföreningens årsbok.
Kungl. Smålands husarregemente. Föreningen Smålands husarer.
De tre dagstidningarna utg. i Växjö.
Syningsprotokoll.
Mantalslängder.
Folk i församlingen. Och lite egna funderingar.

NÄR KLOCKSTAPELN I HEMMESJÖ SÅLDES PÅ AUKTION

I Wexjö-bladet för den 25 september 1854 var följande annons införd:

Enligt Hemmesjö och Tegnaby Församlingars beslut, kommer genom offentlig auktion till den högstbjudande att försäljas, Thorsdagen d. 28 innewarande månad kl. 8 f.m. uti Kyrkebohl, Tegnaby nu mera ödelagda Träkyrka uti dess nuwarande skick, som efter Spekulantens önskan, antingen utropas på en gång, eller också med serskilda utrop af stommen och inredning, tillika med klockstapel samt några mindre, numera öfwerflödiga inventarier. - Samma dag kl. 11 f.m. försäljes wid Hemmesjö nya Kyrka allt wid kyrkbyggnaden öfwerblifwit wirke ...; vidare försäljes samma dag kl. 4 e.m. wid Hemmesjö gamla Kyrka hela den uti ödelagda Kyrkan befintliga inredningem samt klockstapel, bårhus och sockenstugobyggnad.
--- Bramstorp den 18 Sept. 1854.

Joh. Johansson.

Är det någon som vet, vart klockstapel, bårhus och sockenstuga tog vägen?

Byn som försvann

Större delen av bebyggelsen i Åryd ligger på mark som en gång har tillhört Hemset Kolaregård. Är man nyfiken och vill ta reda på var Hemset Kolaregård ligger, finner man snart att någon gård med det namnet inte existerar. Hela Hemsets gamla by är försvunnen. Det finns endast husgrunder kvar.

Den nuvarande huvudbyggnaden på Hemset tillkom så sent som 1929. Det var disponent Edwin Ohlsson på Åry bruk som lät uppföra den. Hans dotter Margit och hennes man var de första som flyttade in. Hemsets by låg söder och öster om denna byggnad på sluttningarna mot Årydssjön. Den bestod av fem hemman. Längst i söder låg Södergård. Några hundra meter norr därom i skogskanten väster om åkern låg Tokagård. Om man följer den nuvarande Hemsetvägen från Åryd och låter bli att ta av till vänster när vägen kröker utan fortsätter rakt fram kommer man till platsen för Kolaregård och Sjögård, Kolaregård till vänster om den knappt skönjbara fortsättningen av vägen mot sjön och Sjögård till höger längre ner. Ett stycke norrut låg slutligen Norregård. Man kan se husgrunderna eller delar av dem och man kan hitta ett och annat förvildat äppelträd som erinrar om den forna bebyggelsen.

Det är en gammal boplats. Intill Årydssjön har det bott människor sedan urminnes tider. De tre gravfälten, dit hembygdsföreningens medlemmar gjorde en utflykt i våras, skvallrar om tusenårig kultur. Exakt när byn med de fem hemmanen uppstod låter sig inte fastställa, men vi kan följa dess historia ett gott stycke bakåt i tiden. I jordeböckerna från 1630-talet finns de fem hemmanen med, ett skattehemman, två domkyrkohe- man, ett prebendehemman och ett frälsehemman. Vi vet namnen på dem som brukade dem då, vi kan i kyrkoböckerna från 1700-talet och framåt se hur nya generationer träder i de gamlas ställe, och vi kan, främst tack vare bevarade bouppteckningar, göra oss en föreställning om det liv som levdes i byn.

Under 1700-talet var ägarna till de fem hemmanen som regel inte bosatta där. Då som nu utgjorde fast egendom en god penningplacering. Gårdarna var utarrenderade och arrendet gick inte sällan i arv. Flera av hemmanen har under kortare eller längre tid haft samma ägare som Åryd. Södergård, som var frälse, tillhörde Åryd redan under 1600-talet, sannolikt tidigare. Tokagård och Norregård hade i början av 1700-talet haft gemensam ägare med Åryd och kom tillbaka dit 1749. De hade då under något decennium tillhört amiralitetskaptenen H. W. Pleij, som bodde på Billa Södergård och också innehade Billa Nygård och Billa Norregård - han och hans familj fick f.ö. sina gravar i ett gravkor under golvet i Hemmesjö gamla kyrka. Sjögård tillhörde under första hälften av 1700-talet salpetersjuderiinspektoren Petter Gahn, som hade gårdar även i Furuby och Dädesjö. En senare ägare var överkommissarien och landskamreraren Amund Hagelstein (död 1800), som bodde på en av Billagårdarna och dessutom ägde Hermanstorp i Nöbbele och Ramnåsa i Dädesjö. Hans son sergeanten Adolf ärvde Sjögård och bodde tydligen på gården. Rusthållaren Johannes Kjellberg var ägare under några år på 1810-talet. Han flyttade till Östra Torsås, där han och hans ättlingar kom i besittning av flera av Torsjögårdarna. Sjögård var den av de fem gårdarna vid sjön som längst bevarade sin självständighet. Först 1850 införlivades hemmanet med Åryd. Kolaregård slutligen skall ha fått sitt namn av Sven Joensson, som bodde där på 1670-talet och kallades Sven Kolare. Gården var i bondehand fram till 1832. Då

köptes den av bergsrådet Aschan på Lessebo och tillfördes Åryds-komplexet.

Till Hemset kom så småningom att höra en rad torp. Några finns kvar: Norra och Södra Bjurbäckstorp utmed den gamla vägen till Furuby, Norratorp vid Risingevägen, Bältehall vid gamla Risinge kyrkväg, Källelund och Sjöbacken i Åryds samhälle samt Höjden vid vägen till Hemmesjö. Men många är försvunna: Kolaretorpet, Hagalund, Nydala, Torebro, Lilla Å, Husartorpet Höjden, Södratorp och Östratorp. Också backstugorna är borta. Man vet var många av de försvunna torpen och backstugorna har legat, men inte alla.

Kurt Johansson har på annan plats i detta nummer skrivit om soldattorpen i Hemmesjö. Som framgår av artikeln hörde Kolaregård till Billa Korpagårds rote med soldattorp i Billa. De andra hemmanen i Hemset hörde till två olika rusthåll, Hemsets rusthåll och Kårestads rusthåll. Båda lydde under Växjö kompani, senare Ingelstads skvadron av det regemente som till sist kom att heta Smålands husarregemente. De hade alltså att svara för underhållet av var sin husar, tidigare dragon. I Hemsets rusthåll ingick Tokagård och Norregård och ett av hemmanen i Risinge. Husartorpet låg vid mitten av 1800-talet - och sannolikt långt dessförinnan - på den plats där Konsum i Åryd nu ligger. Det kallades Höjden, väl att skilja från det nuvarande Höjden. Tack vare ett syneprotokoll från 1871 vet vi hur det såg ut: en stugbyggnad av trä, brädfodrad och rödmålad under tak av näver och torv. Byggnaden var förhållandevis stor: nära 12 meter lång och nära 9 meter bred. Det var däremot lågt i tak, bara 1.70. Rumsindelningen var den vanliga i torpen, stuga, förstuga och kök. Den siste husaren på Höjden hette Carl August Svensson-Sandberg. Han och hans familj utvandrade till Amerika nödåret 1869. Efter honom kom Johan Gustaf Åstrand, som fick Källelund som husartorp, eftersom bruket behövde den jord som hörde till Höjden. Åstrand efterträddes av Johan Hjalmar Krantz, som blev den siste husaren för Hemsets rusthåll, den siste i en rad där de första kända namnen är Nils Nilsson och Måns Hims. Måns Hims hade sitt namn efter Hemset, som på 1700-talet skrevs Himset (liksom Hemmesjö skrevs Himmesjö). Han sårades i slaget vid Helsingborg 1710 och fick avsked efter endast ett år i aktiv tjänst.

Vi har kvar skifteshandlingar från Hemset från mitten av 1700-talet. Vi får där veta namnen på åkrar och ängsvallar, namn som Törnen, Sänne, Käringåker, Kvige, Kyrkoåkern, Spjället, Klön, Tvillingen, Björnen, Sällingen, Krokan, Risbölet, Skråmman, Bredingsängen, Hopaängen, Kullran. I dag är det ingen som kan erinra sig namnen, som vittnar om att byns jordar var splittrade på en mängd små enheter. Man kan räkna samman inte mindre än 64 åkerlappar.

Hemset upphörde att existera som by vid mitten av förra århundradet. De en gång självständiga hemmanen hade som vi sett ett efter ett införlivats med Åryd. De många små åkertegarna blev lagda samman, husen revs, det ännu kvarstående röda boningshuset, som bör ha tillkommit vid samma tid, blev förvaltare- och rättarebostad, en ny rymlig ladugård uppfördes. Det nya Hemset med sina stora sammanhängande åkrar började växa fram. Men med fantasins hjälp kan man, om man strövar i markerna utmed Årydssjön, se den gamla byn stå upp igen med sina äppel-, päron- och plommonträd, omnämnda redan 1753, med sina kålgårdar och sina bikupor. Man kan kanske rent av möta Margareta Pettersdotter, som bodde på Södergård i slutet av 1700-talet, käckt ridande i kvinnsadel på sin 10 år gamla häst eller stöta på hennes man på väg till kyrkan i sin grå vadmalsrock och sin blåa väst.

Ett torparkontrakt

I Lessebo bruksarkiv finns följande kontrakt, som i språkligt avseende har sina brister (se t. ex. 5 och 8).

Contract med Gustaf Ågren om Brukning af Torpet Bjurbäckstorpet under Hemset Sjögård, räknadt från den 24de sistlidne Mars, emot följande villkor och skyldigheter.

- 1mo Torpet emottages efter behörig Syn, hvarefter Torparen tillhör att ansvara för Hus o. Gärdesgårdars lagliga häfdande, på sätt Husesyns förordningen föreskrifver.
- 2do Alla Torpets varande eller blifvande onera /skatter och avgifter/ af hvad namn det vara må, betalas af Torparen.
- 3° Uti årlig skatt skall Torparen vid Åry eller anvist ställe utgjöra under Winter halfåret 26 fullgiltiga Mansdagsverken, eller Ett i hvarje Wecka, med Otte och Qvällsarbete; samt under Sommar halfåret, räknadt från d. 24 April till d. 24 October, 52 Mansdagsverken, eller 2 i hvarje Wecka, samt under skjörde tiden och efter tillsägelse 9 Qvinsdagsverken; samt låta Spinna 3 skålp. Lintågor eller 6 skålp. Blånor och lemna 1/2 Skäppa Enebär, 2 Kannor Lingon samt 2 Kannor Blåbär.
Alla Dagsverken som ej in natura utgjøres ersättes efter Markegångspris.
- 4° Att verkställa svedning utan mitt tillstånd, förbjudes vid Contracts brott. Erhålles tillstånd dertill, har Torparen att iackttaga de försigtighetsmått som vid svedning äro föreskrifna.
- 5° Torparen får ej begagna Höst Råg efter Korn eller Potatoes skjörd, utan skall jorden trädas då Höstsäde vill begagnas, äfvehsom att årligen hafva jorden Höstkörd.
Torparen förbjudes, att icke utan min tillåtelse intaga och hysa obehöriga Personer, hvarken för en längre eller kortare tid, icke öfverlåta någon jord till Hälftensåning, ej för begagnande af Potatoes, Lin eller såkallad Hörland, allt vid Contracts brott.
- 6° Torparens åliggande blir att med största sorgfällighet vårda skogen, samt till brändsle endast begagna Qvistar, ris och synad skog, samt att noga tillse att ingen Skogsåverkan utöfvas, och genast då sådant förmärkes skall derom anmälas, uracktlåtes det, anses den gorda åverkan vara verkställd med Torparens samtycke, hvarigenom Brukningsrättigheten förverkas.
- 7° Så länge Torparen med trohet, drift och flit, fullgör alla sina åligganden, förer ett nycktert och anständigt uppförande, icke idkar jagt eller fiske samt försäljning eller tillverkning af Bränvin, är han förvissad att vid brukningen vara bibehållen. Men förmärkes otrohet eller en oanständig lefnad, och ett oordentligt utgjörande af dess skyldigheter, är Torparen utan fardags åtnjutande skiljd från Torpet.
- 8° Då uppsägning ifrågakommer utan Contracts brott, förbehålles dermed; och afflyttning efter Lag.
Häraf 2^{ne} Exemplar upprättade, hvaraf ett hvar emottagit.

Åry Bruk d. 27 November 1845.

J.L. Aschan

genom C.A. Cederström

Med förestående Contract förklarar jag mig nöjd, och förbinder mig till dess noggranna efterlevnad,

G. E. A. Ågren

Wittna:

J.S. Svenson

G.A. Holmberg